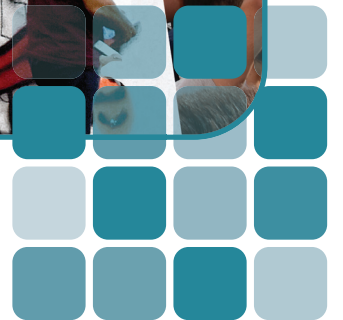

LÜBNAN'DA EKİM PROTESTOLARI: “KULLUHUM YANİ KULLUHUM”

A.SELCAN ÖZDEMİRCİ CİNAL

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKiYE ORSAM © 2019

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir Şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
Adresi : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 ankaya, ANKARA
Telefon: +90 850 888 15 20 Faks: +90 (312) 430 39 48
Email: orsam@orsam.org.tr
Fotođraflar: Shutterstock

LÜBNAN'DA EKİM PROTESTOLARI: “KULLUHUM YANİ KULLUHUM”

Yazar Hakkında

A.Selcan Özdemirci Cinal

Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi mezunu olan Özdemirci Ürdün Üniversitesi'nde aldığı Arapça dil eğitiminin ardından 2013 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Araştırmalarını, Ortadoğu Siyasi Tarihi, Lübnan ve Maduniyet Çalışmaları alanlarında yürüten Özdemirci Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü'nde doktora eğitimini sürdürmekte ve araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

Ekim 2019

İçindekiler

Giriş	3
Lübnan'ın Müzmin Problemleri	3
Gösterilerin Siyasal Boyutu ve Talepler	5
Siyasilerin Tepkileri ve İstifa Tartışmaları	6
Sonuç	9
Dipnotlar	10

Giriş

3 Eylül 2019 tarihinde ‘ekonomik olağanüstü hâl’ ilan edilen Lübnan’da son dönemlerde ekonomik gidişata ilişkin sık sık protestolar düzenlenmekteydi.¹ Ancak Ekim ayının ikinci haftası itibariyle yeniden patlak veren gösteriler; münferit olaylardan ziyade kitlesel, belirli taleplerin kararlılıkla savunulduğu, ülke geneline yayılmış ve vergi protestosundan öte siyasal sistemin kökten değişimini talep eden bütünlükçü bir eyleme evrilmiş bulunmakta. Perşembe akşamı başlayan ve hızla ülke geneline yayılan protestolar, mezhepler üstü niteliği, Lübnan genelinde etnik, dini köken ayırt etmeksizin hemen her kesimden vatandaşların katılım göstermesi, olağan problemlerin yanı sıra doğrudan Lübnan siyasal sisteminde köklü bir değişimin dile getirilmesi ve mevcut sistem içerisinde hiçbir politikacı dışarıda bırakılmaksızın tüm siyasilerin toptan sert eleştirilere tabi tutulması nedenleriyle önceki gösterilerden ciddi ölçüde farklılık göstermektedir.

Ekim protestoları, mezhepler üstü niteliği, Lübnan genelinde etnik, dini köken ayırt etmeksizin hemen her kesimden vatandaşların katılım göstermesi, olağan problemlerin yanı sıra doğrudan Lübnan siyasal sisteminde köklü bir değişimin dile getirilmesi ve mevcut sistem içerisinde hiçbir politikacı dışarıda bırakılmaksızın tüm siyasilerin toptan sert eleştirilere tabi tutulması nedenleriyle önceki gösterilerden ciddi ölçüde farklılık göstermektedir.

Son gösterilerin neden farklı ve oldukça önemli olduğunu ortaya koymadan önce kitlesel protestolarla gündeme gelen Lübnan’ın temel problemlerini kısaca hatırlamakta fayda var.

Lübnan’ın Müzmin Problemleri

Uzun ve kanlı iç savaş (1975-1990) sonrasında milyonlarca dolar harcanmasına rağmen Lübnan temel altyapı sorunlarını bugüne dek çözemedi. Lübnanlılar uzun yıllardır elektrik kesintileri ve susuzluktan mustarip durumdalar. Ayrıca ülkede 2015 yılında başlayan çöp krizi halen tam anlamıyla çözülebilmemiş değil. Altyapı problemlerine ek olarak Lübnan Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan rapora göre (Mayıs 2019) ülkenin kamu borcu 2019 yılı ilk çeyreğinde 86,2 milyar doları buldu. Bu borca siyasilerin yolsuzluk iddialarına ilişkin gündemi sürekli meşgul eden haberlerin de eklenmesi halkın huzursuzluğunu artırıyor.²

Tüm bunlara ek olarak bölgesel gelişmeler, iç politikada sayısız problemle uğraşmakta olan Lübnan’ı derinden etkileyerek ekonomik ve sosyal alanda hâkim olan kaosu sürekli kılıyor. Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılından itibaren ülke hem güvenlik ve terör problemleri hem de sayısı 1,2-1,5 milyonu bulan sığınmacı sorunuyla baş etmeye çalışıyor. Lübnan’ın klasik dış müttefiklerle (hamilerle) iç politikada egemen olma alışkanlığı bölgedeki çıkar çatışmaları nedeniyle sekteye uğramış durumda. Ülkenin geleneksel hamileriyle olan ilişkileri giderek daha düzensiz, daha iniş çıkışlı bir seyir izliyor. Örneğin Suudi Arabistan ve Amerika ile ilişkileri eskiye nazaran gerileyen, kendisine vaat edilen askeri yardımları alamayan Lübnan son dönemde Rusya ile daha önce görülmemiş biçimde yakınlaşarak Rusya’nın bölgede artırmak istediği gücü için önemli bir enstrüman haline gelmeye başlamış durumda.³ Son tahlilde ülke ekonomik, siyasal ve sosyal bunalımdan kurtulamadığı gibi

vatandaşlar giderek artan problemlerin yükü altında eziliyor.

Lübnan'ın iç savaş döneminden bu yana bir türlü çözemediği altyapı problemlerinin çözülmesi öncelikli talepler arasında. Eğitimin oldukça pahalı olduğu Lübnan'da eğitime ulaşılabilirliğin kolaylaştırılması da isteniyor. İşsizlik sebebiyle yoğun dış göçün engellenmesi için yüksek işsizlik oranının düşürülmesi ise yine dile getirilen istekler arasında.

Lübnan hükümeti geçen sene Paris'te düzenlenen Cedre Konferansı'nda (Conférence économique pour le développement, par les réformes et avec les entreprises) onaylanan 11,6 milyar dolarlık hibe ve krediler karşılığında yapısal reformları gerçekleştirme ve bütçe açığını azaltma sözü vermişti.⁴ Hükümet 2019 yılı itibariyle halen taahhütleri yerine getiremediği için Uluslararası Kredi Derecelendirme Kuruluşu Moody'nin ülke notunu düşürme tehdidi ile karşı karşıya.⁵ Lübnan'ı ekonomik darboğazdan çıkarmanın yolunu vergilerde bulan iktidarın yeni vergi tasarısı ise Lübnanlılar için bardağı taşıran son damla oldu.

Lübnan Enformasyon Bakanı Cemal el-Cerrah, hükümetin WhatsApp'ta dâhil olmak üzere telekomünikasyon uygulamalarına günlük 20 cent (1,17 TL) vergi tahsil edilmesi yönünde uzlaştığını belirtti ve ilgili kararın 2020 Ocak ayından itibaren yürürlüğe gireceğini açıkladı.⁶ 17 Ekim Perşembe günü yapılan açıklamanın ardından Beyrut'ta başlayan halk gösterileri kısa sürede

ülke geneline yayıldı. Gösterilerin başlamasının akabinde yetkili merciler vergi kararından vazgeçildiği açıkladılar. Konuya ilişkin Lübnan İletişim Bakanı Muhammed Şukayr “Başbakan Saad Hariri’den gelen talep üzerine WhatsApp uygulamasına yönelik vergi tasarısının Bakanlar Kurulu’nda onaylanmayacağını” açıkladı.⁷ Ancak protestolar halen devam ediyor. Peki Lübnan halkının talepleri neler ve gösteriler neden hala devam ediyor?

Gösterilerin Siyasal Boyutu ve Talepler

Lübnan’ın iç savaş döneminden bu yana bir türlü çözemediği altyapı problemlerinin çözülmesi öncelikli talepler arasında. Eğitimin oldukça pahalı olduğu Lübnan’da eğitime ulaşılabilirliğin kolaylaştırılması da isteniyor. İşsizlik sebebiyle yoğun dış göçün engellenmesi için yüksek işsizlik oranının düşürülmesi ise yine dile getirilen istekler arasında. Ancak son dört gündür başta Beyrut ve Trablus olmak üzere büyükşehirlerin sokaklarını dolduran halkın kronikleşmiş bu sorunlara ilişkin çözüm beklentilerinin ötesinde, çok daha köklü ve acil bir sistem değişikliği beklentisi açıkça görülüyor.

Öncelikle sayıları yüzbinleri bulan göstericilerin siyasilerin istifa etmesi beklentileri var.⁸ Üstelik istifası istenen isimler Cumhurbaşkanı Mişel Aun, Başbakan Hariri ve Meclis Başkanı Berri ile sınırlı değil. Aksine tüm hükümetin istifa etmesi ve yeniden seçimlere gidilmesi talep ediliyor. Ekonomik darboğazın; giderek fakirleşen halktan alınacak ağır vergilerle değil borç batağının müsebbibi olarak görülen siyasiler tarafından karşılanması dile getiriliyor. Daha net bir şekilde ifade edilecek olursa, göstericiler ülkedeki eski-yeni fark etmeksizin tüm siyasetçilerin banka hesaplarındaki gizliliğin kaldırılması ve bu yolla deşifre edilecek yolsuzlukların tazmini ile ülke ekonomisinin içinde bulunduğu zorluğu aşabileceğini ifade ediyorlar.

Bu gösterilerin uzun süredir Lübnan’da devam eden sokak protestolarından farkına dair atılan sloganlar bize önemli ipuçları veriyor. Öncelikle “Kulluhum yani kulluhum” (Hepsi yani hepsi) Lübnan sokaklarında en çok duyulan slogan olarak tüm siyasilere yönelik memnuniyetsizliğin somut bir örneğini teşkil ediyor. Protestoların; bir mezhebin ötekine karşı şikâyeti, bir partinin diğerine karşı güç gösterisi ya da bir grubun diğerine karşı üstünlük mücadelesinden azade aksine sistemin tam da kendisine yönelik bir reddediş ve kökten değişim talebiyle yapıldığının da göstergesi haline geliyor sık sık yinelenen ‘*Kulluhum yani kulluhum*’. Lübnan tam anlamıyla bir devlet olamayışının (un-state) sancısını bağımsızlığından bu yana çekiyor ancak Çöp Krizi ile başlayan mezhepler üstü karşı çıkış tavrı son gösterilerde daha da bütünlükçü ve halk sathında birleştirici vatandaş taleplerine evrilmiş durumda. Ekim protestolarının belki de en önemli ayırt edici özelliği bu bütünlükçü ve

Bu protestoların ayırt edici ve en özgün yanı ise ülkenin hemen her köşesinde hâkim kılınmış mezhepsel bölünmenin yarattığı birbirine düşman gruplar topluluğu görünümünün aksine ‘herkesin isyanı’ olması. Bir başka ifade ile son dört gündür gerçekleştirilen protestoları; suni bir yapının kronik problemlerini yaşamaktan mustarip Lübnan halkının doğal ve hep birlikte isyanı olarak okumak mümkün.

halkı birleştirici mezhepler üstü niteliği ve şimdiye dek kaydedilmiş en kalabalık kitleyi bünyesinde barındıran niceliksel artışta ortaya çıkmaktadır.

Yine en çok dile getirilen ithamlardan birisi de sokaklardan yükselen “Harami (Hırsız)” sloganı. Bu slogan da ülkedeki siyasetin toptan yozlaşmışlığına ve yolsuzluklara karşı yöneltilen eleştirinin somutlaşmış hali. Sloganın muhatabı ise başta Cumhurbaşkanı Aun, damadı ve Dışişleri Bakanı Basil ve Meclis Başkanı Berri ile aileleri olmak üzere aslında tüm Lübnan siyasetçileri. Basın-yayın organlarına konuşan göstericiler sık sık yıllardır aynı aileler tarafından hiçe sayılarak yönetilmekten ve hiçbir problemin çözülmemesinden, ülke kaynaklarının kişisel çıkarlar uğruna harcanmasından ne kadar şikayetçi olduklarını dile getiriyorlar.⁹ Arap başkaldırılarından beri hemen her ülkede duyduğumuz “Eş-Şebab Yurid Iskat en-Nizam” (Halk rejimin değişmesini istiyor) ise şimdi Lübnan kentlerinde yankılanıyor. Özetle Lübnan halkı mezhep kotalarıyla bölünmüş siyasal ve sosyal hayatın hiçbir problemi çözemediğinin farkında. Dolayısıyla sokakta en temel insani ihtiyaçların karşılanmadığı gerekçesiyle sistemin kendisine karşı topyekûn bir eleştiri hâkim. Siyasilerin halkını temsil etmediğini, ülke için değil kişisel çıkarlar için göreve geldiklerini iddia eden Lübnanlılar, kendi kaderlerini tayin için kökten bir değişimi talep ediyor.

Bu protestoların ayırt edici ve en özgün yanı ise ülkenin hemen her köşesinde hâkim kılınmış mezhepsel bölünmenin yarattığı birbirine düşman gruplar topluluğu görünümünün aksine ‘herkesin isyanı’ olması. Bir başka ifade ile son dört gündür gerçekleştirilen protestoları; suni bir yapının kronik problemlerini yaşamaktan mustarip Lübnan halkının doğal ve hep birlikte isyanı olarak okumak mümkün. Bu nedenle Lübnan siyasilerinin gelenekselleşmiş tepkileri bu protestolarda pek fazla işe yaramıyor. Örneğin önceki pek

çok sokak gösterisinde yapıldığı üzere siyasiler ilk günlerde kendi taraftarlarını sokaklara dökerek veya dökme tehdidi ile gösterilerin rengini değiştirmeye çalıştılar hatta cuma ve cumartesi günü kamu malına zarar veren kimi vandalların görüntüleri sosyal medyada dolaşıma sürüldü. Ancak kısa sürede sokaklarda oluşturulan gönüllü birlikler gösterilerin hiçbir parti lehine çevrilmemesi konusunda kararlı tavırlarını sürdürüyorlar. Şiddet eğilimli göstericiler alanların dışına vatandaşlarca çıkarılmaya başlandı ve alanlara Lübnan bayrağı dışında hiçbir siyasi simge, afiş ve pankart alınmıyor.¹⁰

Siyasilerin Tepkileri ve İstifa Tartışmaları

Lübnanlı siyasiler gösterilerin başından itibaren ülkede yapılması gereken reformlara kabinenin diğer bileşenlerinin engel olduğu yönünde birbirlerini suçlayan demeçler verdiler. Ancak istifa talebinde ısrarcı kamuoyu baskısı gösterilerin üçüncü gününde karşılık bulmaya başladı. Lübnan Kuvvetleri Partisi (LF) lideri Samir Caca, cumartesi günü kabineden çekildiklerini açıklayan ilk isim oldu. Lübnan Kuvvetleri'nin kabinede Çalışma Bakanı Kamil Abu Sulaiman, İdari Kalınma Bakanı Mayıs Chidiac, Başbakan Yardımcısı Ghassan Hasbani ve Sosyal İşler Bakanı Richard Kyumjian olmak üzere dört bakanı görev yapmaktaydı. “Reformların uygulanamaması ve halkın güveninin yitirilmesi nedeniyle dört bakanımdan istifa etmelerini rica ettim”¹¹ diyen Caca sokaktaki protestocuların hükümete olan güvenini kaybettiğini ve mevcut durumun bakanlarının istifası gibi “olağanüstü” adımlar gerektirdiğini ifade etti.¹²

Özgür Yurtsever Hareketi ve Hizbullah kabinede çoğunluğu oluşturdukları için bu iki parti liderinin eylemleri ve sözleri oldukça önemliydi. Zira reformların uygulanamaması, yolsuzluk iddiaları ve halkın doğrudan rejim değişikliği talebi

öncelikle çoğunluğu oluşturan bu iki partiyi hedef alıyor. Özgür Yurtsever Hareketi Partisi lideri ve Dışişleri Bakanı Cebren Basil, diğer partileri reformlara engel olmakla suçlarken hükümetin yolsuzluğu durdurması ve yeni vergiler almaktan kaçınması gerektiğini ifade etmekle yetindi.¹³ Cumhurbaşkanı Mişel Aun protestocuları temsilen sekiz kişilik bir heyetle cuma günü bir toplantı gerçekleştirdi. Toplantıya katılan protestocular Aun'a hükümetin istifa etmesi ve erken seçimlere gitmek üzere bir olağanüstü hâl hükümetinin kurulması taleplerini ilettiklerini belirtti.¹⁴ Konuya ilişkin Aun ise “ekonomik krize güven verici bir çözüm bulunacağını” yazan twiti ile yanıt verdi. Basil, Cumhurbaşkanı Aun liderliğindeki heyetle gerçekleştirdiği görüşmenin ardından yaptığı açıklamada, “uğraştığımız şey, büyük bir felakete dönüşüp bizi kaosa ve çekişmeye sürükleyebileceği gibi bir fırsatta oluşturabilir” dedi.¹⁵

Hizbullah lideri Hasan Nasrallah göstericilerin taleplerine ilişkin yaptığı açıklamada hükümetin istifasını desteklemediklerini ve ülkenin, içinde

bulduğu ekonomik krizi çözmek için daha çok zamanı olduğunu ifade etti. Göstericilerin taleplerine karşın hükümetin görevine devam etmesi gerektiğini aksi takdirde durumun daha da kötüye gideceğini belirten Nasrallah, yeni bir ruh ve yeni bir metodolojiye ihtiyaç duyulduğunu, krizden çıkmanın yolunun, fakir ve düşük gelirli vatandaşlara yeni vergiler getirmemek olduğunu söyleyerek “yeni vergiler getirilirse biz de sokağa ineriz” açıklamasında bulundu.¹⁶ Nasrallah'ın açıklamaları özellikle de kabinenin arkasında durup sorumluluğu üstlenmesi, Hizbullah'ın ülke siyaseti içerisindeki konumunu sağlamlaştırma ve Lübnanlılık kimliğini vurgulaması açısından oldukça önemli.

Başbakan Saad Hariri, Suudi Arabistan'da istifasını açıklayıp ülkeye döndüğünde yeniden görevinin başına geçmesiyle başlayan süreçten son dönemlerde hakkında çıkan magazin haberlerine dek siyasi itibarını hızla yitiriyor. Dolayısı ile Hariri, Ekim Protestoları'nda istifası konuşulan liderler arasında da ön sıralarda yer alıyor. Başbakan Hariri 18 Ekim Cuma günü kabineye eko-

nomik ve siyasi soruların çözümü için 72 saat süre verdiğini bildirerek uygun bir çözüm bulunamaması halinde yeni tedbirler alacağını duyurdu.¹⁷ Pazar günü resmi makamlar tarafından Reuters'e yapılan açıklamaya göre ülke genelindeki protestoları tetikleyen ekonomik krizi hafifletmek üzere hazırlanan reform paketi 21 Ekim Pazartesi günü Baabda Sarayı'nda kabinenin oyuna sunulmak üzere hazırlandı. Reform paketi mevcut ve eski cumhurbaşkanlarının, bakan ve politikacıların maaşlarında %50'lik bir kesintisi yapılmasının ve kamu kurumlarının çeşitli kesintiler yapılmasının yanı sıra 2020 bütçesindeki “sıfıra yakın bütçe açığı” hedefine ulaşmak için 3,3 milyar dolar banka iştirakleri öneriyor. Pakette ayrıca telekomünikasyon sektörünün özelleştirilmesi ve işlemez hale gelmiş elektrik sektörünün elden geçirilmesine yönelik potansiyel yabancı yatırımcı ve bağışçılardan 11 milyar dolarlık fon sağlanmasına yönelik talep de yer alıyor.¹⁸

Pazartesi sabahı Baabda Sarayı'nda yapılan toplantı sonrası Cumhurbaşkanı Aun kabinenin

reform paketini onayladığını ayrıca 2020 kamu bütçesi üzerinde de anlaşılmaya varıldığını, telekomünikasyon ve elektrik sektörüne ilişkin görüşmelerin devam ettiğini duyurdu.¹⁹ Hariri'nin protestoculara yönelik konuşması da oldukça uzlaştırıcı ve etkiliydi. “Tüm engelleri aşip partileri ve liderlerini sarstınız. Tüm mezhepsel kimliklerin üzerinde bir Lübnanlılık kimliği inşa ettiniz.”

Ancak gerek sosyal medyada gerek sokaklardan canlı yayın yapan televizyon kanallarına yaptıkları açıklamalarla göstericiler henüz yatışmışa benzemiyor. LDC canlı yayınında Hariri'nin konuşmasından hemen sonra bir gösterici “Tek bir kelimeye dahi inanmıyoruz. Bunların hepsi tiyatro. 30 yıldır çalışıyorlar şimdi birden vaz mı geçecekler? Adalet istiyoruz.” dedi. 21 Ekim 2019 tarihi itibarıyla siyasiler geri adım atıp reform paketini uygulayacaklarını ifade etseler de sokak çok kolay ikna olmayacağına benziyor.

Sonuç

Lübnan sömürge sonrası geliştirilmiş siyasal sistemiyle (confessionalism) Lübnanlıların değil aksine bölgesel ve küresel hamilerinin çıkarlarına uygun bir şekilde dizayn edilmiş olmasının sancılarını bugün halen çekiyor. Ülkedeki mezhebe dayalı sistem Lübnanlılık kimliğinden uzak, çok parçalı ve birbirine düşman grupların bir arada yaşamaya mecbur bırakıldığı bir yapıyı dayatıyor. Siyasal erk; aynı ailelerden müteşekkil elit grup tarafından kişisel çıkarlara hizmet etmek üzere yabancı hamilerle yapılan ittifaklarla yürütülüyor. Ülkede bağımsızlıktan bu yana ne iktidarın niteliği değişiyor ne de müzmin problemler çözülebiliyor. Ancak tüm bunlara rağmen, çöp krizine yönelik protestolar ile son yerel seçimlerde ilk nüvelerini veren ve Ekim Protestoları ile de oldukça somutlaşan büyük bir değişim var: Halkın gruplardan çıkıp birbirine karışması ve ortak talepler oluşturarak sisteme karşı birlik oluşturma çabası.

Lübnan siyasi liderleri Ekim Protestoları'nın ilk günlerinde geleneksel tepkilerini vererek klasik Lübnan siyaseti izlemeyi denediler: Hiçbir somut çözüm üretmeme, rakip siyasileri suçlama ve halk gösterilerinin rengini değiştirme çabaları... Ancak bu klasik siyasetin gösterilerin dördüncü günü itibariyle çok işe yaramadığı oldukça açık. Caca'nın dört bakanı ile kabineden çekilmesi göstericilerin istifa beklentilerinin karşılanacağına ve yeniden seçimlere gidileceğine ilişkin umutları artırmış durumda. Elbette bu noktada sistem değişikliği gibi radikal taleplerin çok hızlı ve kolayca gerçekleşmeyeceğini ve Lübnan'ın bölgesel gelişmeler nedeniyle oldukça hassas bir konumda olduğunu hatta kısa sürede yeniden seçime gidilmesinin de pek mümkün olmadığını öngörmek gerekiyor.

Pazartesi sabahı Baabda Sarayı'nda onaylanan reform paketi, eğer uygulanırsa, göstericiler

lehine önemli bir kazanım olarak değerlendirilebilir. Zira paket ağır enflasyon, işsizlik ve sürekli kötüleşen ekonomik koşullar altında ezilen halkın sırtından vergi yükünü belli bir oranda almakla birlikte sorumluluğu öngörülen maaş kesintileri ile direk siyasilere yüklüyor. Ancak sokağın beklentisi çok daha büyük. Aun ve Hariri'nin açıklamalarından sonra alanlardan yapılan canlı yayınlar, söz konusu reform paketinin beklentileri karşılamakta çok da yeterli olmadığını gösteriyor. Göstericilerin hemen hepsi üç noktada birleşiyor: Ülke siyasilerinin sözlerini inandırıcı bulmamak, sürekli vaatlerde bulunulması ama yıllardır hiçbir değişikliğin yapılmamış olması dolayısıyla sorunların mevcut yapı ile çözülemeyeceği kanaati ve son olarak ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik problemlerin müsebbibi siyasilerin cezalandırılması isteği. Halihazırda Caca'nın dört bakanı ile kabineden çekilmesi istifaların devamı beklentisini artırıyor. Caca'nın bu hamlesi 14 Mart Bloğu lideri Hariri'nin elini zayıflatırken Aun ve Hizbullah çözümün mevcut kabine içerisinde bulunması ve uygulanması, dolayısıyla yeniden seçimlere gidilmemesi konusunda kararlı tavırlarını sürdürüyorlar.

Dolayısıyla büyük beklentilerden ziyade Ekim Protestoları'nı; Lübnan'da yapısal değişimin artık kaçınılmaz olduğunun bir göstergesi ve bir başlangıç safhası olarak okumak daha doğru olacaktır. Kısacası Lübnanlıların kendilerini temsil edebilecekleri, daha eşitlikçi, daha özgür ve daha müreffeh bir Lübnan'a ulaşmak için oldukça uzun bir yolu olduğunu söylemek mümkün. Ekim Protestoları, şiddetten uzak ve sivil halkın talepleri bağlamında başlangıçtaki niteliğini ve niceliği elinde tutulabildiği müddetçe, halkın taleplerinin ülke siyasilerince dikkate alınmak zorunda olduğunu ciddi bir şekilde göstermede ve Lübnanlıların sesinin duyulmasında önemli bir aracı olarak rol oynayabilir.

Dipnotlar

- ¹ Lebanon: Protests over worsening economic crisis, *Al-Jazeera*, Sept. 29, 2019.
- ² Lebanon's debt climbs to \$86.2bn as government vies to push budget through, *The National*, May 21, 2019.
- ³ Anchal Vohra; Can Lebanon afford to offend America by befriending Russia?, *TRT World*, April 5, 2019.
- ⁴ Konferans ve alınan kararlara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz: Lebanon - CEDRE Conference (6 April 2018), <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/lebanon/events/article/lebanon-cedre-conference-06-04-18>, (E.T. 20 Ekim 2019)
- ⁵ Moody's downgrades Lebanon's rating to Caa1, changes outlook to negative, *Al-Cumhuriyya*, Jan. 22, 2019.
- ⁶ Violence flares in Lebanon as protesters tell their leaders to go, *The Guardian*, Oct. 18, 2019.
- ⁷ Lübnan Başbakanı Hariri'den hükümet ortaklarına 72 saatlik süre, *Şarkul Avsat*, 19 Ekim 2019.
- ⁸ Thousands take streets in biggest protest yet, *The DailyStar Lebanon*, Oct. 20, 2019.
- ⁹ Lebanon scraps WhatsApp tax as protests rage, *BBC News*, Oct. 18, 2019.
- ¹⁰ Lübnan Türk Cemiyeti Genel Sekreteri Zaher Sultan'a gösteriler ve göstericilerin taleplerine ilişkin gerçekleştirdiğimiz görüşmede verdiği bilgiler için teşekkür ederim. Ayrıca Sultan'ın yine konu ile ilgili bir röportajı için bkz:Lübnan'da neler oluyor? Protestoların perde arkası, CNN Türk, 19 Ekim 2019 <https://www.cnnturk.com/video/dunya/lubnanda-neler-oluyor-protestolarin-perde-arkasi>
- ¹¹ Lebanese Forces resign from government, *The Daily Star Lebanon*, 19 Oct. 2019.
- ¹² Lebanese Forces resign from Cabinet, *An-Nahar*, Oct.20, 2019.
- ¹³ Protests sweep Lebanon as fury at ruling elite grows over economic corruption, *Reuters*, Oct. 18, 2019.
- ¹⁴ Lebanon protests, *Al-Jazeera*, Oct. 19, 2019.
- ¹⁵ Lübnan'da protestolar Özgür Yurtsever Hareketi'ni zora soktu, *Şarkul Avsat*, 19 Ekim 2019.
- ¹⁶ Lebanon's Nasrallah Says He's Against Government Resignation, *NewYork Times*, Oct. 19, 2019.
- ¹⁷ After anti-corruption protests, Lebanese prime minister sets 72-hour deadline for reforms, *The Washington Post*, Oct. 18, 2019.
- ¹⁸ Hariri agrees reform package in bid to resolve economic crisis -official sources, *The Daily Star Lebanon*, 20 Oct. 2019.
- ¹⁹ Lebanon Protests: Mass Revolt continues as cabinet agrees reforms, *BBC*, Oct. 21, 2019.

Notlar

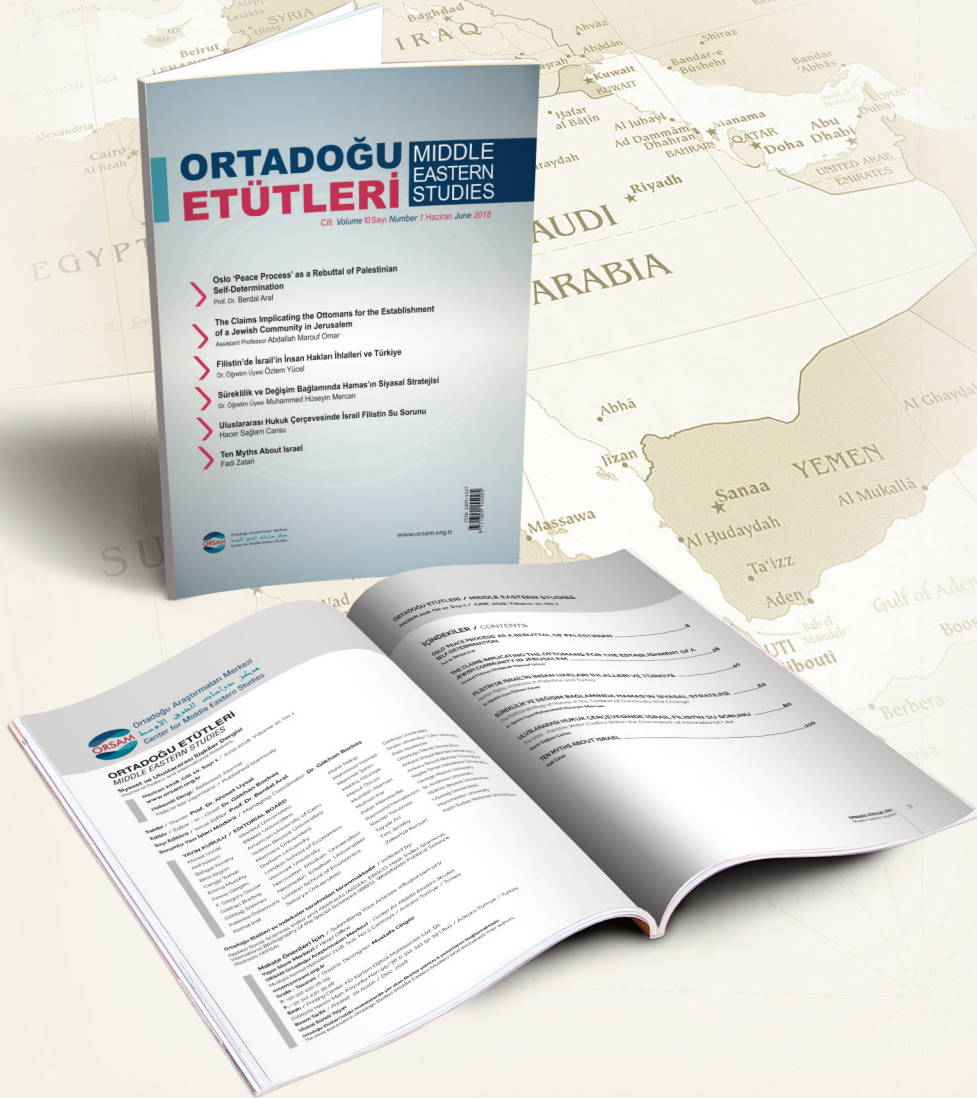

ORTADOĞU ETÜTLERİ

MIDDLE EASTERN STUDIES

Hakemli Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.

📍 Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

☎ +90 (312) 430 26 09
📠 +90 (312) 430 39 48

✉ info@orsam.org.tr
🌐 www.orsam.org.tr

📱 f in t y
orsamtr